

Lwów, [תרפ"ב, 1922]. ד, מא-עט, [6] עמ'. 8°.
עמ' מא-1: ד"ס מתוך „קוי אור“. עמ' [2-6]: מלואים.

60✓ יסוד המשנה ועריכתה; סקירה כללית על השתלשלותה וסדורה. הוצאה שניה...

Margulies, Lwów, [תרפ"ג, 1923]. [1], ה-לט, [1] עמ'. 8°.
נדפס ראשונה בספרו „קוי אור“, Lwów [תרפ"א]. ד"ס מתוך הוצאה זאת.

70✓ יסוד המשנה ועריכתה... הוצאה שלישית, מחדשת...
Lwów, הוצאת R. Margulies, (הקד' תרצ"ג [1933]). סח עמ'. 8°.

8✓ יסוד המשנה ועריכתה... הוצאה רביעית עם מלואים...
תל-אביב, „מוסד הרב קוק“, ירושלים, תשט"ז [1956]. פ עמ'. 8°.

9✓ ספר חסידים שחיבר רבינו יהודה החסיד ז"ל עם פירוש מספיק מלוקט מפירושי הר' סעדיה חלאוונה, ר' דוד גרינהוט והר' דוד אפטרוד ז"ל. ברית עולם; הערות... ר' חיים יוסף דוד אזולאי ז"ל. וגלוה להם הגהות מקור חסד; מראה מקורים להגהות מילי דחסידותא... ציונים לכל המובא מדבריו להלכה בפוסקים אחרונים, והערות שונות לביורר שיטת רבינו בספרו וצוואתו. עם תולדות רבינו וקורות ספריו ממני... ראובן מרגליות. ועוד נוספו בהוצאה זו עשרים ושנים מעלות הוספות והגהות חכמי הדור ובראשם... ר' מאיר אריק שליט"א אבד"ק טארנא.
Lwów, הוצאת R. Margulies, [תרפ"ד, 1924]. [3], 11, [2], 25-6, [1], 320-21, 492-1 [223] 51 עמ'. 8°.

10✓ ספר חסידים שחיבר רבינו יהודה החסיד עם פירוש מדברי רבי סעדיה חלאוונה, רבי דוד גרינהוט ורבי דוד אפטרוד. ברית עולם מאת רבי חיים יוסף דוד אזולאי. מקור חסד, מקורות ציונים ופירושים, מאת ראובן מרגליות... ירושלים, מוסד הרב קוק, תשי"ז [1957]. [3], תריא עמ'. 8°.
עמ' [א]-ט: תולדות רבינו יהודה החסיד. עמ' [י]-לד: צוואת רבינו יהודה החסיד, אזהרות נוספות לצוואת ר"י החסיד.

עמ' [לה]-מג: מילי דחסידותא לצוואת ריה"ח מהגאון... ר' אברהם דוד [וואהרמאן] זצ"ל מבוטשאטש. עמ' [מד]: צמח צדק ממרן... ר' מנחם מענדל [שניאורזאן] מלובאוויטש. עמ' [מה]-מח: הגהות מהרש"ם... ר' שלום מרדכי הכהן [שוואדראן] זצ"ל מבערזאן. עמ' [מט]-נ: קול יהודה מהרב... ר' ישראל לייב וואלפסבערג הי"ד, חבר בי דינא רבה בלבוב. עמ' [תקצו]-תרא: הערות מאת הרב צבי יהודה הכהן קוק.

11✓ ספר חסידים... (הדפסה שניה מאמהות).
ירושלים, מוסד הרב קוק, (תש"ך [1960]).

12✓ ספר חסידים... (הדפסה שלישית מאמהות).
ירושלים, מוסד הרב קוק, (תשכ"ד [1964]). [3], תריא, 8 עמ'.
8 עמ': מלואים ל„מקור חסד“ למהדורה השלישית.

ספרי הרב ראובן מרגליות ז"ל *

נרשמו על-ידי
נפתלי בן-מנחם

1✓ זה ספר תולדות אדם... שמואל אליעזר אידיילס זצ"ל >הנודע בשם מהרש"א<... עם... הרבה הערות מבקרות בעומקי חדושו... ממני הצעיר ראובן מרגליות מלבוב...

לעמבערג, תרע"ב [1912]. צה, [3] עמ'. 8°.

הסכמות: ר' משה באב"ד, לבוב, ו משפטים תרע"ב; ר' אברהם בנימן קלוגער, בראדי, ב אדר תרע"ב.

2✓ זה הספר קב בשמים; כולל קב הערות... והגהות... על דברי רבותינו בעלי התוספות... ממני... ראובן מרגליות... נדפס... ע"י ר' שלום צווערלינג... לבוב, תרע"ג, 1913. כו, [1] דף. 4°.

הסכמות: ר' מאיר אריק, ילוויץ, ו שלח תרע"ג; ר' אליעזר דייטש, באניהרד, יז סיון תרע"ג; ר' אליעזר סג"ל מישעל, טורקא, ו שלח תרע"ג; ר' צבי יחזקאל מיכלזאהן, פלונסק, י סיון תרע"ג; ר' יוסף במהר"א [ב"ר אברהם אבוס לעוונשטיין], סעראצק.

3✓ דרוש ליום עלות על כסא מושלים אדונינו הקיסר קארל הראשון... מהרב ראובן מרגליות מלבוב... לבוב, [תרע"ח, 1918]. [8] דף. 8°.

[4] דפים משמאל לימין גרמנית, עם שער מיוחד: Festrede anlässlich des ersten Jahrestages der Thronbesteigung... Karl I. von Rabbinatekandidat Rubin Margulies...

החוברת נדפסה בעשרים טפסים.

4✓ ספר קוי אור; תוכנו חקרי הלכה במשפטי הישוב המדיני בארץ ישראל ומאמרים שונים בהרבה מקצועות התורה ודברי ימי ישראל. חוברת ראשונה, כוללת: (א) יסוד המשנה ועריכתה. (ב) בתי המשפט בא"י. (ג) כולו חייב—זכאי. (ד) רופאים ורפואות בתלמוד. (ה) משפטי גר תושב. (ו) משיח לישראל. ממני ראובן מרגליות... Lwów, [תרפ"א, 1921]. עט, [3] עמ'. 8°.

לא הופיע יותר.

5✓ טל תחיה; חקרי הלכה על בתי המשפט בארץ ישראל, רופאים ורפואות, ומשפטי גר תושב, [מאת] ראובן מרגליות מלבוב. הוצאה שניה מקובץ „קוי אור“ [Lwów תרפ"א, עמ' מא-פ]...

* רשימה זו סדר כרונולוגי לה, אבל אם ספר נדפס פעמיים או יותר לא הפרדתי בין הדבקים. היא אינה כוללת אלא ספרים. לשם השלמות הוספתי גם תדפיסים, עד כמה שידעתי עליהם.

ספר חסידים השלם

לרבינו יהודה החסיד

עם הערות ומילואים
מגדולי הדורות

הוצאת

שיווק ויצוא של ספרי יהדות
ירושלים תשמ"ה

ספר חסידים השלם

לרבינו יהודה החסיד

עם הערות ומילואים
מגדולי הדורות

הוצאת

שיווק ויצוא של ספרי יהדות
ירושלים תשמ"ה

ספר חסידים

שחיבר

רבינו יהודה החסיד ז"ל

עם

ברית עולם

הערות יקרות ומאירות

מסרן רב האי גאון וחסיד מפורסם

מוה"ר חיים יוסף דוד אזולאי ז"ל.

פירוש

מספיק מלוקט מפירושי

הר' סעדיה חלאוונה, ר' דוד גרינהוט.

והר' דוד אפרוד ז"ל.

ונלוה להם הגהות

מקור חסד

מראה מקורים להנהו מלי דחסידותא

מתלמוד בבלי ירושלמי מדרשים וספרי הראשונים,

ציונים לכל המובא מדבריו להלכה בפוסקים אחרונים,

והערות שונות לבירור שיטת רבינו בספרו וציואתו,

עב תולדות רבינו וקורות ספריו

ממני

צעיר התלמידים

ראובן מרגליות

ועוד נוספו בהוצאה זו

עשרים ושתיים מעלות הוספות והגהות חכמי הדור

וכראשם

מסרן הגאון המובהק

כש"ת מוה"ר מאיר אריק שליט"א אבד"ק טארנא.

©

כל הזכויות שמורות להוצאה לאור

"נתיבה"

ירושלים, טל. 280887. ת.ד. 5626

ב"ב, טל. 03-791281

נדפס בארץ-ישראל תשמ"ה

PRINTED IN E. ISRAEL 1984

- א. הסימנים ה', ו', ז', ט"ז, מ"א, מ"ג, נ"א, נ"ב, נ"ג, שנחסרו מצוות רבינו בהדפוסים המאורחים, נדפסו במלואם.
- ב. הסימנים קפ"ה, קצ"א, קצ"ה, רכ"א, ת"ז, תי"ב, תכ"ה, תס"ד, תס"ה, תס"ו, תע"ג, תע"ו, תרפ"ו, תרפ"ז, תתשי"ז, תתשמ"ז שנשמטו מגוף הספר בהדפוסים המאורחים, נדפסו במקומם.
- ג. כל הפסוקים שהובאו בפנים, מצויין מקומם בתנ"ך.
- ד. תקוני הפסוקים שהובאו מהשבושים הרבים שנפלו בהם, [בין שני חצאים מרובעים].
- ה. שומר הברית הוא מלואים והוספות לברית עולם ממרן הגהיד"א, שלא נדפסו עוד עם הספר חסידים.
- ו. מילי דחסידותא על צוואת רבינו מהרה"ק מוה"ר אברהם מבוטשאטש זצ"ל בעל דעת קדושים.
- ז. הגהות מרן הגאון המובהק רשכבה"ג מוה"ר מאיר אריק אבד"ק טארנא, כל אחת על מקומה (בסוף כל אחת מצויין בר"ת רמ"א, ומסי' שמ"ה והלאה נדפסו באותיות מרובעות).
- ח. מלואים והוספות ממרן הגאון הנ"ל, נדפסו בסוף הספר.
- ט. הגהות חסד לאברהם מהרה"ג מוה"ר אברהם יצחק הלוי בלימוויס מו"צ בק"ק בריסק.
- י. הערות הרה"ש מהרה"ג מוה"ר הלל שפרבר אבד"ק ילוויץ.
- יא. יוסף ברכה מהרה"ג מוה"ר יוסף ברוך הלוי הורוויץ אבד"ק חענטשין.
- יב. אור שחר מהרה"ג מוה"ר יצחק בצלאל מורגנשטרן מח"ס מאה שערים.
- יג. משנת חסידים מהרה"ג מוה"ר יקותיאל ארי' קמלר ר"מ בסטאניסלאו.
- יד. קול יהודא מהרה"ג מוה"ר ישראל ליב וואלפסבערג מו"צ דפה"ק לבוב.
- טו. עולם חסד מהרה"ג מוה"ר מנחם סופר אבד"ק טג. מורעש.
- טז. מחדושי הרמ"ז מהרה"ג מוה"ר מרדכי זאב רוזנטל אבד"ק קאלביעל.
- יז. מקור חיים מהרה"ג מוה"ר שבתי ליפשיץ אבד"ק אורשאווה.
- יח. מלשון חסידים מהרה"ג מוה"ר שלמה אהרן וורטהיימר מו"צ בעיה"ק ירושלים תר"כ.
- יט. מהדורא תנינא מהרה"ג הנ"ל.
- כ. שלמי שמחה מהרה"ג מוה"ר שמחה גולדקורן מסלומניק.
- כא. הקדמה לצוואת ריה"ח בראש הספר בתוך תולדות רבינו עם הערות נוספות, בשם ילקוט מרגליות.
- כב. חסדי עולם שני ענינים מסתעפים מבוארים על יסוד דברי רבינו באריכות, בסוף הספר.
- כג. תולדות החסידים וצוואת רבי יהודה החסיד עם פירוש דמשק אליעזר מהרה"ג מנחם אליעזר מאהלער.

כי הנה החושך יכסה ארץ
וערפל ראומים ועליך יורח ה' וכבודו
עליך יראה.

(ישעי' ס' כ').

- אחר הכוכבים המאירים את שמי עולם היהדות בחשכת ימי הבינים.
ימות שלטון הבערות והערצת הכח היה רבינו יהודא החסיד. הוא האיש בעל האשכולות עמוד ההלכה ונושא דגל מוסר התורה והיהדות גבר רב פעלים בכל מקצועות תורת ישראל ומורה דרך דרישת האור הגנוז שבתורה המביאה להשתלמות מוסרית ושכלול המדות:
רבינו אור עולם אשר ממעיני חכמתו שואבים חכמי ישראל זה יותר משבע מאות שנים נולד בערך שנת ד' אלפים ותתק"י א' לאביו רבינו שמואל החסיד ב' בן רבינו קלונימוס הזקן ממנצא ג' בן רבינו יצחק ד' בן רבינו אליעזר הגדול ה' בן רבינו יצחק הגדול ו' בן רבינו יהושע
- א) יעזין צם' חסידים הראשונים מירידי הרה"ג מוה"ר יקותיאל ארי' קמלר נ"י
- ב) נולד צעיר אשפירא בערך שנת ד' תשע"ה ובהיותו כבן עשר שנים חלה אביו רבינו קלונימוס הזקן ומסר לרבי אליעזר חזן כהני סודות וחקוני תפלות שקיבל מרבותיו שימסרם לבנו כשהגדל, ואחרי שנפטר רבינו קלונימוס נתגדל רבינו שמואל (אביו של רבינו) אלל אחיו הגדול רבינו אברהם וכאשר היה לאיש נשא את אחות רבי אליעזר חזן לאשה ורבי אליעזר גיסו מסר לו כחצי הקדוש שהיו נפקדים בידו. וחיבר רבינו שמואל פירוש ותיקון התפלות שספר ומהה כל מלה ומלה של הברכות והתפלות וגילה סודם ורמזותיהם. וגם תיקן פיוטים שונים (ולדעת הרבה קדמונים הוא שחיבר גם את שיר היחוד) וחיבר ספרים שונים בפירושי התורה הנגלים על הספרא ומכילתא ועל מסכת חמיד. ולבלי להנות מכבוד התורה נדר ממקום למקום רבלי להודיע שמו. והפליג מאוד בקדושה וטהרה עד כי נחנכה מחכמי דורו בתואר החסיד הקדוש הנביא. והוליד את רבינו אברהם מאשפירא רבו של רבינו אליעזר בעל הרקח ואת רבינו המחבר ואת בתו גאלדה אשת רבינו משה הדרשן רבו של רבינו זרחי' בעל המאור ושל הראב"ד אבי רבינו יצחק סגי נהור מרי דרזין רבם של רבינו עזרא ורבינו עזריאל רבותיו של הרמב"ן בקבלה וסחרי תורה:
- ג) שברח מפני חרב נושאי הלל במגנלא לאשפירא מקום מושב בנו הגדול רבי יהודא ונפטר שם בשנת תתפ"ו כשהיה העיר במלור ואח"כ פנוהו משם וקברוהו במקום קברת רבותיו במגנלא:
- ד) בין הנהרגים על קדושת השם במגנלא תחנ"ו מוזכר גם רבינו יצחק ואשתו מרת מרים ואולי הם הורי רבינו קלונימוס הזקן שאך לו הלליח לברוח:
- ה) תלמיד רבינו גרשם מאור הגולה וחיבר ס' אורחות חיים ולוואת ר"א הגדול והוא רבו של רבינו יצחק הלוי רבו של רש"י:
- ו) חבירו של רבינו גרשם מאוס"ג ורבינו שמעון הגדול ושאר חכמי מגנלא: עם

ספר חסידים

שחיבר

רבינו יהודה החסיד

עם

פירוש מדברי רבי סעדיה חלאוונה
רבי דוד גרינהוט ורבי דוד אפטרוד

ברית עולם

מאת רבי חיים יוסף דוד אזולאי

מקור חסד

מקורות ציונים ופירושים

מאת

ראובן מרגליות

הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשי"ז

ספר חסידים

שחיבר

רבינו יהודה החסיד

עם

פירוש מדברי רבי סעדיה חלאוניה
רבי דוד גרינהוט ורבי דוד אפטרוד

ברית עולם

מאת רבי חיים יוסף דוד אזולאי

מקור חסד

מקורות ציונים ופירושים

מאת

ראובן מרגליות

הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים

תולדות רבינו יהודה החסיד

אחד הכוכבים המאירים את שמי עולם היהדות בחשכת ימי הבינים, היה רבינו יהודה החסיד, איש אשכולות, עמוד ההלכה ונושא דגל מוסר התורה והיהדות, רב פעלים בכל מקצועות תורת ישראל ומורה דרך בדרישת האור הגנוז שבתורה, המביאה להשתלמות מוסרית ושכלול המדות.

רבינו יהודה החסיד, אשר ממעיני חכמתו שואבים חכמי ישראל זה יותר משבע מאות שנה, נולד בשנת ד' אלפים תתק"י בערך לאביו רבינו שמואל החסיד (א) בן רבינו קלונימוס הזקן ממגנצא (ב) בן רבינו יצחק (ג) בן רבינו אליעזר הגדול (ד) בן רבינו יצחק הגדול (ה) בן רבינו יהושע הגדול (ו) בן רבינו אבון הגדול (ז). קדושת אבותיו סייעתו לרבינו יהודה החסיד. אביו החסיד בראותו השמים נפתחים לא שאל עושר וכבוד כי אם בנים כמותו (ח) ועוד טרם צאתו מרחם אמו הגנה עליו צדקתו.

(א) רבי שמואל נולד בעיר אשפירא בערך שנת ד' תתע"ה ומסופר כי בהיותו כבן עשר שנים חלה אביו רבינו קלונימוס הזקן ומסר לרבי אליעזר חזן כתבי סודות ותקוני תפלות שקיבל מרביתיו שימסרם לבנו כשיגדל. אחר פטירת רבינו קלונימוס נתגדל רבינו שמואל (אביו של רבינו) אצל אחיו הגדול רבינו אברהם וכאשר היה לאיש נשא את אחות רבי אליעזר חזן לאשה ורבי אליעזר גיסו מסר לו כתבי הקודש, שדיו מופקדים בידו. רבינו שמואל חיבר פירוש ותיקון התפלות, ספר ומנה כל מלה ומלה של הברכות והתפלות וגילה סודם ורמזותיהם. הוא גם תיקן פיוטים שונים (ולדעת הרבה קדמונים הוא שחיבר את שיר היחוד) וחיבר פירושים לתורת-כהנים, מכילתא ומסכת תמיד. בהיותו נודד ממקום למקום לא הודיע שמו. ולא רצה ליהנות מכבוד תורתו, והפליג מאוד בקדושה וטהרה עד כי נתכנה מחכמי דורו בתואר החסיד הקדוש הנביא, והוליד את רבינו אברהם מאשפירא רבו של רבינו אלעזר בעל הריקא ואת רבינו המחבר ואת בתו גאלדה אשת רבינו משה הדרשן רבו של רבינו זרחי' בעל המאור ושל הראב"ד אבי רבינו יצחק סגי נהור מרי דרזין רבם של רבינו עזרא ורבינו עזריאל רבותיו של הרמב"ן בקבלה וסתרי תורה. ראה בס' חסידים הראשונים לידידי המנוח הג"ר יקותיאל אריה קמלהר ז"ל (וואיטצן תרע"ז).

(ב) שברה מפני חרב נושאי הצלב ממגנצא לאשפירא מקום מושב בנו הגדול רבי יהודה ונפטר שם בתתפ"ו כשהיתה העיר במצור ואח"כ פנוהו משם וקברוהו במקום קברת אבותיו במגנצא. (ג) בין הנדרגים על קדושת השם במגנצא תתנ"ו נזכר גם רבינו יצחק ואשתו מרת מרים ואולי הם הורי רבינו קלונימוס הזקן שאך לו הצליח לברוח. (ד) תלמיד רבינו גרשם מאור הגולה וחיבר ס' אורחות חיים וצוואת ר"א הגדול והוא רבו של רבינו יצחק הלוי רבו של רש"י.

(ה) חבירו של רבינו גרשם מאוה"ג ורבינו שמעון הגדול ושאר חכמי מגנצא. (ו) עם אחיו רבינו יצחק החסיד ואביהם רבינו אבון הגדול באו מצרפת בערך שנת תש"כ והתישבו במגנצא.

(ז) מגזע רבינו יוסף הזקן בן רבינו שמעון מלמש שיסד אזהרות אתה הנחלת שהביאם רבינו סעדי' גאון בסדורו, ועיין על כל השתלשלות יחוס זה בשו"ת הרש"ל סי' כ"ט ובס' מצרף לחכמה מר' יש"ר מקנדיאה. (ח) מס' מעשיות שנדפסו בספר השנה לר"נ בריל ה"ט ושם עוד הרבה ספורים נפלאים

הדפסה שלישית מאמהות, תשכ"ד

©

כל הזכויות שמורות למוסד הרב קוק

Copyright by Mossad Harav Kook

נדפס מאמהות בדפוס ש. וינפלד, ירושלים

Printed in Israel

ספר חסידים

שחיבר

רבינו יהודה החסיד

עם

פירוש מדברי רבי סעדיה חלאוונה
רבי דוד גרינהוט ורבי דוד אפטרוד

ברית עולם

מאת רבי חיים יוסף דוד אזולאי

מקור חסד

מקורות ציונים ופירושים

מאת

ראובן מרגליות

הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשי"ז

ספר חסידים

שחיבר

רבינו יהודה החסיד

עם

פירוש מדברי רבי סעדיה חלאוונה
רבי דוד גרינהוט ורבי דוד אפטרוד

ברית עולם

מאת רבי חיים יוסף דוד אזולאי

מקור חסד

0227

מקורות ציונים ופירושים

מאת

ראובן מרגליות

הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשי"ז

תולדות רבינו יהודה החסיד

אחד הכוכבים המאירים את שמי עולם היהדות בחשכת ימי הבינים, היה רבינו יהודה החסיד, איש אשכולות, עמוד ההלכה ונושא דגל מוסר התורה והיהדות, רבן הערים בכל מקצועות תורת ישראל ומורה דרך בדרישת האור הגנוז שבתורה, המביאה להשתלמות מוסרית ושכלול המדות.

רבינו יהודה החסיד, אשר ממעייני חכמתו שואבים חכמי ישראל זה יותר משבע מאות שנה, נולד בשנת ד' אלפים תתק"י בערך לאביו רבינו שמואל החסיד (א) בן רבינו קלונימוס הזקן ממגנצא (ב) בן רבינו יצחק (ג) בן רבינו אליעזר הגדול (ד) בן רבינו יצחק הגדול (ה) בן רבינו יהושע הגדול (ו) בן רבינו אבון הגדול (ז).

קדושת אבותיו סייעתו לרבינו יהודה החסיד. אביו החסיד בראותו השמים נפתחים לא שאל עושר וכבוד כי אם בנים כמותו (ח) ועוד טרם צאתו מרחם אמו הגנה עליו צדקתו.

(א) רבי שמואל נולד בעיר אשפירא בערך שנת ד' תתע"ה ומסופר כי בהיותו כבן עשר שנים חלה אביו רבינו קלונימוס הזקן ומסר לרבי אליעזר חזן כתבי סודות ותקוני תפלות שקיבל מרבותיו שימסרם לבנו כשיגדל. אחר פטירת רבינו קלונימוס נתגדל רבינו שמואל (אביו של רבינו) אצל אחיו הגדול רבינו אברהם וכאשר היה לאיש נשא את אחות רבי אליעזר חזן לאשה ורבי אליעזר גיסו מסר לו כתבי הקודש, שהיו מופקדים בידו. רבינו שמואל חיבר פירוש ותיקון התפלות, ספר ומנה כל מלה ומלה של הברכות והתפלות וגילה סודם ורמיוותיהם. הוא גם תיקן פיוטים שונים (ולדעת הרבה קדמונים הוא שחיבר את שיר היחוד) וחיבר פירושים לתורת-כהנים, פכילתא ומסכת תמיד. בהיותו נודד ממקום למקום לא הודיע שמו, ולא רצה ליהנות מכבוד תורתו, ותפליג מאוד בקדושה וטהרה עד כי נתכנה מחכמי דורו בתואר החסיד הקדוש הנביא, והוליד את רבינו אברהם מאשפירא רבו של רבינו אליעזר בעל הרקח ואת רבינו המחבר ואת בתו גאלדה אשת רבינו משה הדו"שן רבו של רבינו זרחי' בעל המאור ושל הראב"ד אבי רבינו יצחק סגי נהור מרי דרזין רבם של רבינו עזרא ורבינו עזריאל רבותיו של הרמב"ן בקבלה וסתרי תורה. ראה בס' חסידים הראשונים לידידי המנוח הג"ר יקותיאל אריה קמלר ז"ל (חא"צ צנען תרע"ו).

(ב) שברח מפני הרב נושאי הצלב ממגנצא לאשפירא מקום מושב בנו הגדול רבי יהודה ונפטר שם בתתפ"ו לשהייתו העיר במצור ואח"כ פנוהו משם וקברוהו במקום קברת אבותיו במגנצא. (ג) בין הנהרגים על קדושת השם במגנצא תתנ"ו נזכר גם רבינו יצחק ואשתו מרת מרים ואולי הם הורי רבינו קלונימוס הזקן שאך לו הצליח לברוח. (ד) תלמיד רבינו גרשם מאור הגולה וחיבר ס' אורחות חיים וצוואת ר"א הגדול ותוא רבו של רבינו יצחק הלוי רבו של רש"י.

(ה) הבירו של רבינו גרשם מאור"ג ורבינו שמעון הגדול ושאר חכמי מגנצא. (ו) עם אחיו רבינו יצחק החסיד ואביהם רבינו אבון הגדול באו מצרפת בערך שנת תש"כ והתישבו במגנצא.

(ז) מגזע רבינו יוסף הזקן בן רבינו שמעון מלמש שיסד אזהרות אתה הנחלת שהביאם רבינו סעדי' גאון בסדורו, ועיין על כל השתלשלות יחוס זה בשו"ת הרש"ל סי' כ"ט ובס' מצרף לחכמה מר' יש"ר מקנדיאה.

(ח) מס' מעשיות שנדפסו בספר השנה לר"ג בריל ח"ט ושם עוד הרבה ספורים נפלאים

הדפסה שישית, תשל"ה

כל הזכויות שמורות למוסד הרב קוק, ירושלים
Copyright by Mossad Harav Kook, Jerusalem

נדפס באופסט חמד, ירושלים
Printed in Israel

ספר חסידים

שחיבר

רבינו יהודה החסיד

עם

פירוש מדברי רבי סעדיה חלאוונה
רבי דוד גרינהוט ורבי דוד אפטרוד

ברית עולם

מאת רבי חיים יוסף דוד אזולאי

מקור חסד

מקורות ציונים ופירושים

מאת

ראובן מרגליות

הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשי"ז

מהדורה חדשה זו עם הערות
הגאון הרב דוד שפרבר זצ"ל

הוקדשה לעילוי נשמת

האשה הצנועה והחשובה אשת חיל עטרת בעלה

מרת

נחמה גיטל מלכה ע"ה

בת יבלחט"א הרב ברוך שפרבר הי"ו

נכדת הגאון הרב דוד שפרבר זצ"ל

שהלכה לעולמה בדמי ימיה

י"ח אדר תשס"ב

תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשיה

הוקדש על ידי בעלה הרב מאיר טבאל שליט"א ובני משפחתה

©

כל הזכויות שמורות למוסד הרב קוק, ירושלים, תשס"ג
Copyright by Mossad Harav Kook, Jerusalem 2002

נדפס באופסט חמד, ירושלים

Printed in Israel

תולדות רבינו יהודה החסיד

אחד הכוכבים המאירים את שמי עולם היהדות בחשכת ימי הביניים, היה רבינו יהודה החסיד, איש אשכולות, עמוד ההלכה ונושא דגל מוסר התורה והיהדות, רב פעלים בכל מקצועות תורת ישראל ומורה דרך בדרישת האור הגנוז שבתורה, המביאה להשתלמות מוסרית ושכלול המדות.

רבינו יהודה החסיד, אשר ממעיני חכמתו שואבים חכמי ישראל זה יותר משבע מאות שנה, נולד בשנת ד' אלפים תתק"י בערך לאביו רבינו שמואל החסיד א) בן רבינו קלונימוס הזקן ממגנצא ב) בן רבינו יצחק ג) בן רבינו אליעזר הגדול ד) בן רבינו יצחק הגדול ה) בן רבינו יהושע הגדול ו) בן רבינו אבון הגדול ז).

קדושת אבותיו סייעתו לרבינו יהודה החסיד. אביו החסיד בראותו השמים נפתחים לא שאל עושר וכבוד כי אם בנים כמותו ח) ועוד טרם צאתו מרחם אמו הגנה עליו צדקתו.

א) רבי שמואל נולד בעיר אשפירא בערך שנת ד' תתצ"ה ומסופר כי בהיותו כבן עשר שנים חלה אביו רבינו קלונימוס הזקן ומסר לרבי אליעזר חזן כתבי סודות ותקוני תפלות שקיבל מרבותיו שימסרם לבנו כשיגדל. אחר פטירת רבינו קלונימוס נתגדל רבינו שמואל (אביו של רבינו) אצל אחיו הגדול רבינו אברהם וכאשר היה לאיש נשוא את אחות רבי אליעזר חזן לאשה ורבי אליעזר גיסו מסר לו כתבי הקודש, שהיו מופקדים בידו, רבינו שמואל חיבר פירוש ותיקון התפלות, ספר ומגה כל מלה ומלה של הכרכות והתפלות וגילה סודם ורמזותיהם. הוא גם תיקן פיוטים שונים (ולדעת הרבה קדמונים הוא שחיבר את שיר היחוד) וחיבר פירושם לתורת-כהנים, מכילתא ומסכת תמיד. בהיותו נודד ממקום למקום לא הודיע שמו, ולא רצה ליהנות מכבוד תורתו, והפליג מאוד בקדושה וטהרה עד כי נתכנה מחכמי דורו בתואר החסיד הקדוש הנביא, והוליד את רבינו אברהם מאשפירא רבו של רבינו אליעזר בעל הרקח ואת רבינו המחבר ואת בתו גאלדה אשת רבינו משה הדו"שן רבו של רבינו זרחי" בעל המאור ושל הראב"ד אבי רבינו יצחק סגי נהור מרי דרוין רבם של רבינו עזרא ורבינו עזריאל רבותיו של הרמב"ן בקבלה וסתרי תורה. ראה בס' חסידים הראשונים לידידי המנוח הג"ר יקותיאל אריה קמלהר ז"ל (וואיטצן תרע"ז).

ב) שברח מפני חרב נושאי הצלב ממגנצא לאשפירא מקום מושב בנו הגדול רבי יהודה ונפטר שם בתתפ"ו כשהיתה העיר במצור ואח"כ פנוהו משם וקברוהו במקום קברת אבותיו במגנצא. ג) בין הנהרגים על קדושת השם במגנצא התגיו נזכר גם רבינו יצחק ואשתו מרת מרים ואולי הם הורי רבינו קלונימוס הזקן שאך לו הצליח לברוח.

ד) תלמיד רבינו גרשם מאור הגולה וחיבר ס' אורחות חיים וצוואת ר"א הגדול והנא רבו של רבינו יצחק הלוי רבו של רש"י.

ה) חבירו של רבינו גרשם מאוה"ג ורבינו שמעון הגדול ושאר חכמי מגנצא.

ו) עם אחיו רבינו יצחק החסיד ואביהם רבינו אבון הגדול באו מצרפת בערך שנת תשי"ב והתישבו במגנצא.

ז) מגנצא רבינו יוסף הזקן בן רבינו שמעון מלמנש שיסד אוהרות אתה הנחלת שהביאם רבינו סעדי' גאון בסדורו, ועיין על כל השתלשלות יחוס זה בשו"ת הרש"ל סי' כ"ט ובס' מצריי לחכמה מרי' ישר' מקנדיאה.

ח) מס' מעשיות שנדפסו בספר השנה לרי"ג בריל ח"ט ושם עוד הרבה ספורים נפלאים